

VIII. TOLLFORGATÓ TEHETSÉGGKUTATÓ VERSENY

SZÖVEGÉRTÉS

4. OSZTÁLY

Tanuló neve: _____

Osztálya: _____

Iskola neve, címe: _____

Felkészítő tanár neve: _____

A nevet NYOMTATOTT NAGYBETŰVEL kérjük kitölteni az olvashatóság érdekében! Az iskola neve és címe helyére lehet hosszú bélyegzőt is tenni!

Beküldési határidő: 2015. **DECEMBER 07.**

(A 2. FORDULÓ FELADATAI NOVEMBER 30-ÁN KERÜLNEK FEL A HONLAPRA!)

Cím: **Monorierdei Fekete István Általános Iskola**
2213 Monorierdő, Szabadság u. 43.

A borítékra írjátok rá: „TOLLFORGATÓ”

A levegő

Földünket vastag levegőréteg veszi körül. A levegő nem látható és nem tapintható, ezért azt is gondolhatnánk, hogy egy jelentéktelen és mellékes anyag. Amíg nem végzünk túl sebes mozgást, addig egyáltalán nem tapasztaljuk, hogy a levegő akadályozni tudna. Így van ez mindaddig, amíg a levegő maga nem mozog, vagyis amíg szél nem keletkezik. A meleg levegő ritkább és könnyebb a hidegnél, s ezért felfelé törekszik, a hűvösebb levegő viszont lefelé száll. Így cserélnek helyet az egyes vidékek, országok, földrészek fölött elhelyezkedő hideg, illetve meleg légtömegek. Ezt hívjuk szélnek. A szél nem más, mint a levegő gyorsabb vagy lassabb áramlása, a hideg és a meleg levegőtömegek helycseréje.

A levegő nélkülözhetetlen a Földön élő növények, állatok és az ember számára is. Egy lélegzetvétel alkalmával fél liter levegőt szívunk magunkba, és percenként mintegy 15-öt lélegzünk. Minden percben 7 és fél liter levegőt használunk el, ami 9 gramm. Egy nap alatt csendes, ülő foglalkozásnál mintegy húszezerszer veszünk lélegzetet, tehát 12 kg levegőt fogyasztunk el, vagyis sokkal többet, mint amit ételből vagy italból fogyasztunk. A belélegzett levegő azért nélkülözhetetlen nekünk, mert a levegőben lévő fontos anyag – az oxigén – tesz minket képessé arra, hogy mozogjunk és munkát végezzünk.

Ahogy az sem mindegy milyen ételeket fogyasztunk, az általunk beszívott levegő minősége is nagyon fontos egészségünk megőrzése érdekében. A levegő állapotát sok különböző dolog befolyásolja, ezek egy része természetes eredetű, más része pedig emberi tevékenység következménye.

Az erdőtüzek vagy a vulkáni tevékenység során keletkezett hamu, az elpusztult növények és állatok bomlástermékei mindig jelen voltak bolygónk életében. A növényi pollenek, atkák, a háziállatok szőre, gombák és baktériumok az ember szervezetébe jutva akár súlyos megbetegedéseket is okozhatnak.

Ma már azonban elmondhatjuk azt, hogy a Föld légkörében a legsúlyosabb kárt az ember okozza. A gyárkémények, az autók kipufogója sok füstöt juttatnak levegőbe. De a házakon is kémény van, mert fűtéskor is füst keletkezik. A szennyezett levegőben könnyebb megbetegedni, a növények sem fejlődnek szépen. A szennyezett levegő a lehulló csapadékot is mérgezheti. Ha a levegőszennyezés olyan nagy, hogy már a köd is feketésnek látszik, azt mondhatod, hogy szmog van (a szmog az angol smoke [füst] és fog [köd] szóösszetételként keletkezett kifejezés). A szmog magyarul füstködöt jelent. Amikor az eső szennyezett levegőben hull alá, akkor megmérgeződhet. Ilyenkor savas eső keletkezik, amitől a növények gyengébbek lesznek. A savas eső a régi házak falának is árt.

Az ózon az oxigén különleges fajtája. A levegőben van, de nagyon magasan, a legmagasabb hegycsúcsoknál is feljebb. Az ózon nagyon hasznos, mert a káros napsugarak közül csak azt engedi át, ami nem veszélyes. A légkörnek azt a rétegét, ami a káros napsugarakat nem engedi a földre, és így megvéd bennünket, ózonrétegnek nevezzük.

Az asztma a tüdő betegsége. Az asztmás beteg a hirtelen légzéstől könnyen köhögő rohamot kap. A szervezet köhögéssel, orrfolyással, könnyezéssel védekezik az idegen anyagok ellen, hogy azoktól ne legyen beteg. De ha túl érzékeny a szervezet, akkor olyan dolgok ellen is védekezik, ami ellen nem kellene. Például a virágportól, macskaszőrtől vagy vegyszertől is köhög-prüszköl az ember.

Amikor a levegőt szennyezzük, látszólag nem történik semmi. A szennyezés káros következményeit nem azonnal tapasztaljuk meg. Amikor valaki eléget egy autógumit, könnyen gondolja úgy, hogy ez jelentéktelen az egész bolygó hatalmas légköréhez viszonyítva. Sajnos azonban az országok irányítói és a hatalmas gyárak vezetői is ugyanígy gondolkoznak. Ők is gyakran az olcsóbb, egyszerűbb, de a környezetünket jobban károsító

megoldásokat választják. Csak az ő döntésük milliószer annyi kormot juttat a levegőbe, mint ami egy autógumiban van. Előfordulhat, hogy felnőttként majd te is ilyen helyzetbe kerülsz. Mindannyian reméljük, hogy a jó utat választod!

1. Húzd alá a szövegben azt a szót, amelyik válaszol a kérdésre!

- Milyen irányba törekszik a meleg levegő?
- Mit jelent a szmog szó?
- Milyen anyagból van az ózon?
- Milyen betegséget okozhat a szennyezett levegő?
- Hogyan hívjuk a légtömegek helycseréjét?

	1
	1
	1
	1
	1

2. Válaszolj a kérdésekre!

- Milyen természetes eredetű szennyeződések találhatók a levegőben?

	7
--	---

- Mi a savas eső?

	2
--	---

- Miért hasznos az ózon?

	1
--	---

- Hogyan védekezik a szervezet az asztma ellen?

	3
--	---

3. Mondd másképpen! Mi a jelentésük?

- mellékes: _____
- nélkülözhetetlen: _____
- bomlástermék: _____
- látszólag: _____

	4
--	---

4. Igaz vagy hamis? Döntsd el az állításokról! (I/H)

- A levegő jelentéktelen anyag.
- A hideg levegő sűrűbb.
- Az oxigénben van az élőlények számára nélkülözhetetlen anyag, a levegő.
- Az ózon csak oxigénből áll.
- Az asztma a szervezet védekező rendszerének a betegsége.
- A virágportól leszünk asztmásak.
- Amíg nem volt ember a Földön, nem szennyezte semmi a levegőt.

	7
--	---

5. Javítsd ki a szöveget! Húzd alá azokat a szavakat, amelyek nem ide illenek!

Földünket vastag levegőméreg veszi körül. A levegő nem látható és nem tapintható, ezért azt is gondolhatnánk, hogy egy jelentéktelen és mellékes anyag. Amíg nem végzünk túl sebesült mozgást, addig egyáltalán nem tapasztaljuk, hogy a levegő vándorolni tudna. Így van ez mindaddig, amíg a levegő maga nem mozog, vagyis amíg szél nem keletkezik. A meleg levegő ritkább és könnyebb a hidegnél, s ezért felfelé tömörebb, a hűvösebb levegő viszont lefelé száll. Így cserélnek helyet az egyes vidékek, országok, földrészek fölött elhelyezkedő hideg, illetve meleg légtömegek. Ezt hívjuk szélnek. A szél nem más, mint a levegő gyorsabb vagy vastagabb áramlása, a hideg és a meleg levegőtömegek helycseréje.

	5
--	---

6. Kösd össze azokat a szavakat, amelyek a szövegben összetartoznak!

Írd is le őket!

mellékes	mozgás	_____
asztmás	eső	_____
sebes	beteg	_____
savas	levegő	_____
7 és fél liter	anyag	_____

	5
--	---

7. Karikázd be a helyes válasz betűjelét!

Mivel károsítja az ember a levegőt?

- a.) baktérium, füst
- b.) füst, korom
- c.) baktérium, atka

Hány kg levegőt használunk el körülbelül egy óra alatt?

- a.) fél kg
- b.) 9 kg
- c.) 12kg

Hol van az ózon?

- a.) A hegyek csúcsain
- b.) A légkör felső rétegében.
- c.) A napsugarak között.

Melyik állítás nem igaz a szélre?

- a.) levegőtömegek helycseréje
- b.) levegő áramlása
- c.) levegő keletkezése

	4
--	---

8. Döntsd el, van-e összefüggés a mondat első és második része között! (I/N)

A levegő nélkülözhetetlen az ember számára, **mert** a légszennyezés káros következményeit nem azonnal tapasztaljuk meg.

Az ózon nem engedi a földre a káros napsugarakat, ezért hasznos.

A Föld légkörében a legsúlyosabb kárt az ember okozza, **mert** a gyárkémények, az autók kipufogója sok füstöt juttatnak levegőbe.

	3
--	---

9. Készíts plakátot A/4 méretben! Mutass be egy levegőt szennyező tevékenységet! Fogalmazz meg egy rövid felhívást ezzel kapcsolatban, ami 6 szónál többet nem tartalmaz!

	10
--	----

Összes pont:

	56
--	----